

OLIY TA'LIM TIZIMIDA MASOFAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI*Ortiqov Oybek Akbaraliyevich**Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti**“Muhandislik va kompyuter grafikasi”**kafedrası mudiri PhD, Dotsent**oybek.ortikov1984@mail.ru*

Annotatsiya. Maqolada oliy o'quv yurtlarining o'quv jarayonida masofaviy texnologiyalarni yutuqlari va kamchiliklari keltirilgan.

Kalit so'zlar: grafika, texnologiya, ta'lim, metod, dastur, matritsa.

Аннотация. В статье представлены преимущества и недостатки дистанционного обучения в образовательном процессе высших учебных заведений.

Ключевые слова: графика, технология, образования, метод, программа, матрица.

Abstract. The article presents the advantages and disadvantages of distance learning in the educational process of higher educational institutions.

Keywords: graphics, technology, education, method, program, matrix.

Masofaviy - bu ilmiy-texnik inqilobning yuqori texnologiyali mahsuloti bo'lib, u talabalarga xizmat ko'rsatishda marketing yondashuvi g'oyasini keng qo'llaydi, bu uning butun dunyo bo'ylab faol tarqalishini tushuntiradi. Bugungi kunda masofaviy ta'lim kompyuter va Internet ta'lim texnologiyalarini o'z ichiga oladi. Zamonaviy texnologiyalar o'zaro ta'sir ishtirokchilari, talabalar va o'qituvchi o'rtasidagi bog'lovchi bo'lib, ular bir-biridan minglab kilometrlar bilan ajralib turadi. Trening korporativ tarmoqda, Internet orqali, elektron pochta orqali va boshqa zamonaviy aloqa vositalari yordamida olib boriladi. Masofaviy ta'lim tizimi shaxsiy kompyuter va Internet tarmog'iga kirishdan foydalangan holda zarur ko'nikmalar va yangi bilimlarni egallash imkonini beradi[1-7].

Shaxsiy kompyuterning joylashuvi muhim emas, shuning uchun siz uyda, ishda, Masofaviy ta'lim markazlaridan birining onlayn sinfida, shuningdek, Internetga ulangan shaxsiy kompyuter mavjud bo'lgan boshqa joyda o'qishingiz mumkin. Bu masofaviy ta'limning an'anaviy ta'lim shakllaridan eng muhim ustunligidir. Har kim masofaviy ta'lim tizimlari yordamida o'rganishi mumkin. Yosh, hududiy, ta'lim, kasbiy cheklovlar yo'q, sog'liq uchun kontrendikatsiyalar deyarli yo'q. Masofaviy ta'lim jarayonining ishtirokchilari nafaqat so'zning an'anaviy ma'nosida talabalar, balki maktab o'quvchilari (va hatto maktabgacha yoshdagi bolalar) va, eng muhimi, o'z mutaxassislari uchun korporativ treninglar o'tkazadigan tashkilotlarning xodimlari bo'lishi mumkin [8-13].

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi. Butun dunyo ushbu pnevmoniyadan aziyat chekayotgan davrida butun jamiyatning xavfsiz muloqotini ta'minlash uchun sharoit yaratish zarur bo'ldi. Vaziyatni hisobga olgan holda, bir qator davlatlar xavfsiz masofaviy aloqa va ta'lim usullarini joriy qildilar. Bunday sharoitda masofaviy ta'lim usullaridan xavfsiz va to'g'ri foydalanish zarur, bu esa o'z navbatida ta'lim jarayonida innovatsion va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish malakalarini talab qiladi. Bunda masofaviy ta'lim muhim o'rin tutadi.

Hozirgi vaqtda dunyoda masofaviy ta'lim, aloqa va axborot almashish tendentsiyasi keng tarqalgan. Siz eng murakkab fanlarni yoki alohida bo'limlarni o'rganishga, video ma'ruzalarni ko'rishga qaytishga, audioyozuvni bir necha marta tinglashga, o'qituvchi bilan yozishmalarni qayta o'qishga ko'proq vaqt sarflashingiz mumkin [14-18].

Masofaviy ta'lim texnologiyalarining asosiy afzalliklari siz fanlarni uyda, ofisda, poezd yoki samolyotda, istalgan shahar va istalgan davlatda o'rganishingiz mumkin. Bu nogironlar uchun ham, ishbilarmonlar uchun ham qulaydir. Siz bir vaqtning o'zida bir nechta yo'nalishlar bo'yicha bir nechta ta'lim muassasalarida va asosiy faoliyatingizni to'xtatmasdan masofadan turib o'qishingiz mumkin (ishdan ketishingiz yoki ta'tilga chiqishingiz shart emas).

Masofaviy ta'limning muhim afzalligi - fanlar bo'yicha joriy va oraliq nazoratlarni masofadan turib ham amalga oshiriladi, bu esa stress darajasini pasaytiradi. Masofaviy ta'limda talabalar, qoida tariqasida, istalgan vaqtda o'qituvchi-maslahatchiga elektron pochta orqali savol bilan bog'lanish imkoniyatiga ega bo'lishadi, kunduzgi ta'lim talabalari esa semestr davomida o'quv intizomi bo'yicha bir yoki ikkita maslahat olishadi. Masofaviy ta'limning afzalligi uning kunduzgi ta'limga nisbatan arzonligidir.

Ta'lim jarayonida masofaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanadigan oliy ta'lim muassasasi o'qituvchilarga:

- o'qitish va talabalar bilan muloqot qilishning qulayligi, elektron yozishmalar orqali individual maslahatlar olish imkoniyati;

- o'quv dasturida ko'zda tutilgan soatlar soniga bog'liq bo'lmagan elektron ma'ruza kurslari va darsliklar, audio va videoma'ruzalar, ilmiy videoroliklar va boshqalar ko'rinishida shakllantirilishi mumkin bo'lgan o'quv materialini bilan ishlashning ko'proq imkoniyatlari mavjud;

-o'qituvchilar kunduzgi ta'limga qaraganda o'quv materialini takomillashtirishga ko'proq vaqt ajratishlari mumkin;

Ta'lim jarayonida masofaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanadigan oliy ta'lim muassasasi talabalariga:

-dars jadvalni qulayligi, o'quvchi o'ziga ma'qul bo'lgan vaqtda o'quv jarayoniga qatnashishi mumkin;

-qulay foydalanish manzillari, o'quvchi internet kafe, uy, mexmonxona, ish joyida va boshqa joylardan o'quv jarayoniga qatnashishi mumkin;

-qulay o'qish tempi. ta'lim, o'quvchilar yangi bilimlarni tushunish tempida o'tkaziladi;

-qulay o'quv reja. o'quv rejani talabalarga individual va davlat ta'lim talabalariga mos holatda tashkil qilish mumkin;

-ma'lumotlar bazasini to'planishi, oldingi o'qigan talabalar bilimlarini to'plash va undan foydalanish imkoniyati;

-ko'rgazmali qulayliklari, multimediya imkoniyatlaridan to'lik foydalanish imkoniyati;

-malakali o'qituvchilarni tanlab ta'lim jarayoniga jalb qilish.

Biroq masofaviy ta'limning ham kamchiliklari bor .

Oliy ta'lim muassasalari talabalarini o'qitish jarayonida masofaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish muloqot qobiliyatlari va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun mos emas, chunki talabalar va o'qituvchilar va kursdoshlar o'rtasidagi shaxsiy muloqot minimallashtirilgan yoki umuman yo'q.

Masofaviy ta'lim ko'p sonli amaliy mashg'ulotlar kutilayotgan mutaxassisliklar va ta'lim yo'nalishlari uchun mos emas. Masofaviy ta'limni rivojlantirishning muhim muammosi - bu ko'plab O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarining texnik jihozlari darajasining etarli emasligi (yuqori tezlikdagi Internet, sifatli audio va video ma'ruzalarni yaratish uchun texnik vositalar va mutaxassislarning etishmasligi). Ushbu muammo, shuningdek, masofaviy ta'lim xizmatlarining ko'plab potentsial oluvchilari uchun xosdir, bu samarali ikki tomonlama aloqa uchun zamonaviy texnik vositalar, shuningdek taqdimotlar, videolarni ko'rish va topshiriqlarni bajarish uchun tegishli dasturiy ta'minot mavjudligini nazarda tutadi.

Masofaviy ta'lim samarali bo'lishi uchun talabaning kuchli motivatsiyasi kerak. Talaba barcha o'quv materialini mustaqil o'zlashtirishi uchun, unda iroda kuchi, mas'uliyat hissi va o'zini samarali nazorat qilish qobiliyatiga ega bo'lishi lozim. Har kim ham tashqi nazoratsiz katta hajmdagi yangi ma'lumotlarni idrok etishda muvaffaqiyat qozona olmaydi. Masofaviy ta'lim olish uchun to'siq ko'pincha talabalarning kompyuter savodxonligining etishmasligi hisoblanadi. Elektron shaklda topshiriqlarni bajarish tegishli kompyuter dasturlarini (matn

muharrirlari, grafik dasturlar, diagrammalar, formulalar, taqdimotlar tayyorlash va boshqalar) bilishni talab qiladi.

Masofaviy ta'limning muhim muammosi - bu o'qituvchilar tomonidan talabalar bilimi sifatini nazorat qilishning etarli darajada emasligi. Elektron pochta orqali yuborilgan ishlar ishonchli nazorat vositasi emas, chunki o'qituvchi ularni o'quvchining o'zi bajarganiga ishonch hosil qila olmaydi.

Masofaviy ta'lim bilan o'rganilayotgan fanlarni nazariylashtirish deb ataladigan narsa muqarrar ravishda yuzaga keladi. Agar talaba o'quv materialini o'zlashtirishga va olingan bilimlarni amaliyotda qo'llashga unchalik qiziqmasa, o'quv jarayoni yakuniy yoki oraliq attestatsiyaga to'g'ri javoblar uchun nazariy pozitsiyalarni mexanik ravishda eslab qolishga aylanadi.

Xulosa. Xulosa shunday qilib, O'zbekistonda oliy kasbiy ta'lim tizimini rivojlantirish va takomillashtirish, bizning fikrimizcha, masofaviy ta'lim texnologiyalaridan tobora faol foydalanish yo'nalishida amalga oshiriladi. Masofaviy texnologiyalar - bu tajribali o'qituvchilarning sezgir, ammo tajovuzkor rahbarligi ostida amalga oshiriladigan faol mustaqil ta'lim vositasidir. Masofaviy texnologiyalar o'quv jarayonini chinakam qiziqarli qiladi va hatto eng murakkab o'quv materialini idrok etish ancha osonlashadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Ortikov, O., Boltaboyev, K., & Azimov, O. (2021, April). DISTANCE LEARNING SYSTEM AT THE UNIVERSITY. In *Конференции*.
2. Иброхимова, Д. Н., & Ортиков, О. А. (2022). Использование педагогических и информационно-коммуникационных технологий в направлении творческого мышления учеников в общеобразовательных школах. *Science and Education*, 3(3), 1048-1052.
3. Ортиков, О. А., Абдурахимова, Ф. А., & Халилова, Х. Э. (2019). ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ ТРЁХМЕРНОМУ ТЕХНИЧЕСКОМУ МОДЕЛИРОВАНИЮ ЭЛЕКТРОННЫХ МОДЕЛЕЙ ПРЕДМЕТОВ. *Точная наука*, (65), 19-20.

4. Халилова, Э. Х., & Ортиқов, О. А. (2022). Учбурчакликларни лойиҳалашда айланани тенг бўлақларга бўлишдан фойдаланиш асослари. *Science and Education*, 3(3), 238-243.
5. Ortiqov, O. A., & Hasanov, Q. X. (2022). CHIZMA GEOMETRIYA VA MUHANDISLIK CHIZMACHILIGI FANIGA AXBOROT TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH. *Academic research in educational sciences*, 3(2), 792-799.
6. Ортиқов, О. (2021). OLIY TA'LIM TALABALARI UCHUN MUSTAQIL TA'LIMINI TASHKIL ETISH. *Scienceweb academic papers collection*.
7. Ортиқов, О. (2021). TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA O'QUV JARAYONIDA KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH. *Scienceweb academic papers collection*.
8. Salokhiddinov A., Khazratkulov I.; Usarov M.; Usarov D.; Dremova N. To the theory of bending and oscillations of three-layered plates with a compressible filler. form-2020 (XXIII International Scientific Conference "Construction the Formation of Living Environment 2020".1-13.p.
9. Н.В. Дремова. Реализация образовательных технологий на учебных занятиях по дисциплине «Техническая механика» 2017 ТИТЛП, Материалы научно-практической конференции «Текстильщик -2017» 16-17 май 2017, С. 256-259.
10. Н.В.Дремова. О проблемах решении задач на практических занятиях по теоретической механике при непрерывном образовании, *Uzluksiz ta'lim (Непрерывное образование)* 2015, № 4, с.107-110
11. Ахмедбекова, А. В., Дремова, Н. В., Ортиқов, О. А., & Усманов, Х. С. (2022). Математическое моделирование колебательного процесса берда тканеформирующего механизма. *Universum: технические науки*, (1-2 (94)), 16-19
12. Sindarova, S. M. (2021). O'YINLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ORQALI O 'QUVCHILARNING BILIM, KO 'NIKMA VA MALAKALARINI SHAKLLANTIRISH (CHIZMACHILIK FANI MISOLIDA). *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(11), 686-691.
13. Renessans, O. (2021). IQTIDORLI TALABALAR BILAN SHUG'ULLANISH METODIKASI.(MUHANDISLIK FANLARI MISOLIDA). *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(8), 32-39.

14. Рихсибоев, У. Т., & Халилова, Х. Э. (2021). ТАЛАБАЛАРНИНГ ФАЗОВИЙ ТАСАВВУРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА КЎРСАТМАЛИЛИКНИНГ ТУТГАН ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(Special Issue 2), 18-26.
15. Ортиқов Ойбек Акбаралиевич Ахмадбекова Алевтина Викторовна "Modern Scientific challenges and trends". Collection of scientific works of the International scientific conference . "7-9 июнь.2021 год. Варшава.Польша.Issue 5(39) Part 2
16. Ахмедбекова, А. В., Дрёмова, Н. В., & Ортиқов, О. А. (2022). Важность преподавания инженерных дисциплин в высших учебных заведениях. *Science and Education*, 3(5), 655-660.\
17. Ахмедбекова, А. В., Абдурахимова, Ф. А., & Ортиқов, О. А. (2022). Основа повышения квалификации преподавателя современного вуза и развитие профессиональнопедагогической компетентности. *Science and Education*, 3(4), 1278-1284.
18. Хасанов, К. Х., & Ортиқов, О. А. (2022). Инновации в учебном процессе. *Science and Education*, 3(4), 1731-1735.